

Ümit Kardeş: Ezidiler: Acı ile özdeş bir tarih

Posted on 03/05/2020

IŞİD'in 2014'te Irak'ın Musul kenti yakınlarındaki Şengal bölgesine ve Ezidi yerleşim yerlerine düzenlediği saldırılarda binlerce kişi öldürüldü, 6 binden fazla kadın ve çocuk esir alındı. Katliamın sorumluları ise hesap vermedi.

IŞİD üyesi 27 yaşındaki Irak vatandaşı Taha al-J, yabancı bir terör örgütü üyesi olmak, insan öldürmek, insanlığa karşı suç işlemek ve Ezidilere yönelik soykırım iddiasıyla Almanya'nın Frankfurt kentinde hâkim karşısına çıkarıldı. Bu dava IŞİD üyesi bir kişinin Ezidilere yönelik soykırım suçundan dünya çapında yargılandığı ilk dava olma özelliğini taşıyor.

Almanya Federal Başsavcılığı'nca düzenlenen iddianamede Taha al-J.'nin, 2015'te Irak'ın Felluce kasabasında Ezidi bir kadın ile beş yaşındaki kızını satın aldığı, köleleştirdiği, yiyecek ve içecekten mahrum ettiği, dinini değiştirmeye zorladığı, Kuran okutup namaz kıldırıldığı, anneyi ve kızını kapanmaya zorladığı, defalarca şiddet uyguladığı ve aşağıladığı ileri sürülüyor.

İddianamede ayrıca Taha al- J.'nin, çocuğu, havanın gölgede 50 derece olduğu bir gün altını ıslattığı iddiasıyla avluya çıkardığı, koli bandıyla pencereye sabitlediği ve annesinin gözleri önünde saatlerce beklettiği, çocuğun susuzluktan acı çekerek can verdiği belirtiliyor.

Almanya Ezidiler Merkez Konseyi Başkanı Dr. İrfan Ortaç, dünya çapında bütün Ezidilerin kendilerine yönelik suçları işleyenlerden hesap sorulmasını talep ettiklerini, o sayede Ezidi halkına yönelik suçların boyutlarının da ortaya çıkmasını beklediklerini vurguluyor.

Yüzyıllardır zulme uğrayan Ezidilere yönelik bir soykırımın sorumlularından ilk kez bir

mahkemede hesap sorulması dünyanın dikkatini çekerken, davanın kendi toprakları dışında en çok Ezidinin yaşadığı Almanya'da görülmesi de önemli.

Çünkü Almanya Federal Başsavcılığı, Suriye savaşına ilişkin kapsamlı soruşturmalar yürüttüklerini, soruşturmaların hem Suriye hükümetinin hem de IŞİD ve diğer grupların işlediği suçlara ilişkin olduğunu açıklamış durumda.

Başsavcılık, Suriye ordusunda yer alan bir grup askeri polisin Şam'da bir hastanede çektikleri, işkenceyi belgeleyen 28 bin fotoğrafın 2016'dan beri ellerinde olduğunu, kanıtların incelenmesinde ve suçluların tespitinde bunlardan yararlandıklarına, IŞİD'in elinden kurtulan bin kadar kadın ve çocuğun 2015-2016 yılında Almanya'ya sığınması sonrasında verdikleri ifadelerin de kanıt doğrulama ve suçlu tespitinde yardımcı olduğuna dikkat çekiyor.

Kendisi de Ezidi olan gazeteci Düzen Tekkal, Frankfurt davasının yaşadıkları ülkenin bir hukuk devleti olduğunu ortaya koyması açısından da önemli olduğunu, zira bir hukuk devletinin katillerin elini kolunu sallayarak gezmesine izin vermeyeceğini belirtiyor.

İddianamede Taha al-J.'nin Ezidi kadın ile beş yaşındaki kızını IŞİD'in ideolojisi çerçevesinde satın alıp, köleleştirdiği ve bunun arkasında Ezidileri dini ve kültürel bir topluluk olarak yok etmenin yani soykırım hedefinin yattığı belirtilmekte.

21. yüzyılda insanlık dışı bir ideolojinin soykırım hedefine oturtulan Ezidilerin durumu Osmanlı -Türk coğrafyasında nasıldı?

Ezidiler, dini inançları nedeniyle her daim zulme uğramışlardır. Ezidilik, İran'da düalist bir din olan Zerdüşt dini, yine İran'da Mani'nin kurduğu aynı düalizmi devam ettiren Manicilik, Tasavvuf, Hıristiyanlık, İslam gibi din ve inanışlara ait birçok unsuru bir araya getirmiştir.

Ezidi dini, kurallar, yasaklar, buyruklar, ritüeller, anlatılar ve mitlerden oluşmuştur. Büyük saygı duydukları kuş şeklinde tasvir edilen Melek Tavus, Müslüman ve Hıristiyanlar tarafından cennetten kovulan melekle yani Şeytanla bir tutulduğundan Şeytana tapanlar olarak görülmüş, Müslüman ve Hıristiyan komşuları tarafından dışlanmış ve hatta lanetlenmişlerdir. Yönetimler ise bu algıyı desteklemiş ve bu halka şiddet ve asimilasyon politikaları uygulamışlardır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Irak, Suriye ve Doğu-Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşamış olan Ezidiler, Ermenistan ve Gürcistan'da da varlıklarını sürdürdüler. Önce Kırım Savaşı (1853-1856), sonra Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) sırasında siyasi nedenlerle Ermenistan ve Gürcistan'a göç ettiler. Ancak en büyük Ezidi göçü 20.yüzyılın başında oldu. Van Doğubayazıt ve Kars'ta yaşayan Ezidiler Osmanlı Ordusu ve Hamidiye Alaylarının şiddet ve baskılarından kaçarak Ermenistan'a yerleştiler.

Osmanlı'nın millet sisteminde Ezidi cemaatlerinin yeri yoktu. Çünkü inançsız sayılıp dışlanmışlar, Müslümanların ve cihadın hedefi haline getirilmişlerdi. Ölümünden kurtulanlar zorla asimile ediliyordu. Kürt beylerine bağlı olduklarından II.Mahmut dönemindeki ayaklanmalarda çok etkilendiler. II.Abdülhamid de Hamidiye Alaylarına katmak istediği Ezidileri Müslüman yapma politikası izlemişti.

İmparatorluk, Anadolu'daki gayrimüslimleri büyük çapta ortadan kaldırmıştı. (1914-1915) Aleviler gibi Ezidiler de bir kitap dininin mensupları olarak görülüyor, heretik (sapkın) sayılıp dışlanıyordu. Ermenilere yönelik şiddet politikalarından nasiplerini aldılar. Ölümünden kurtulanlar zorla Müslüman yapıldı.

Cumhuriyetin Kürtlere uyguladığı asimilasyon politikası Ezidileri de kapsıyordu. Çünkü Ezidiler de Kürtçe konuşuyorlardı ve Kürtlerle bazı bakımlardan kültürel benzerliklere sahiptiler.

Devlet, Ezidilere vatandaşlık hakkı tanımış değildi. Nüfus cüzdanlarının din hanesine “dinsiz” yazdırmak istememeleri nedeniyle çarpı işareti konuluyordu. Bu işaret, Ezidilerin inançsız ve Allahsız olduklarının kabul edildiğini vurgulayan bir damgalamayıydı.

Zındık(Zerdüş'tün kitabı Avesta'dan ayrılıp, onun tefsiri olan Zend'e bağlı Manilere verilen ad-zandık) sayılmak toplumsal ve siyasi hareket imkânlarını sınırlıyordu. Damgalayarak tecrit etme ve hedef gösterme Ezidileri İslamlaştırmanın bir yolu olmuştu.

Bir Ezidinin ifade ettiği gibi Ezidilerin yurttaş olarak kabul edilebilmesi için adeta öldürülmeleri ve yeniden Türk olarak doğmaları gerekiyordu. Ezidilerle ilgili algılama Kürtlerden de kötüydü. Çünkü onlar hem Türk hem de Müslüman değildiler.

İmparatorluğun parçalanmasıyla oluşan yeni sınırlar Ezidileri birbirinden iyice ayırmış oldu. Hem dinsel hem de sosyal hayatta önemli bir role sahip olan Laleş Irak'ta, kimi Ezidi köyleri Suriye sınırları içinde kalmıştı. Şiilerin yaşadığı yerlerde ise Ezidilerin kendi kimlikleriyle yaşamaları mümkün değildi.

Ezidiler, genellikle Kürtlerle aynı etnik kökten geldiklerini kabul etmemelerine rağmen asimilasyona uğrayarak Kuzey Kürtçeyi (Kırmançî) benimsemişlerdi. Kimi Ezidiler Ermenistan'da kalırken, Kürt etnik kimliğine sahip çıkan Ezidilerin büyük çoğunluğu ise Rusya'ya ve Avrupa'ya iltica etti.

1960'lara kadar Ezidiler hep Müslüman komşularının tehdidi altında kırsal kesimde tarım yaparak yaşadılar. Türkiye'de Ezidi diasporasının tarihi 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra ivme kazanır. Türkiye'de çok az kalmış Ezidiler, Türk Ordusu ile PKK arasındaki çatışmadan etkilendiler.

Sol gruplara yakınlık gösteren Ezidiler, PKK'ye karşı korucu olmayı da ret edince doğrudan devlet düşmanı sayıldılar. .Bu olaylarla birlikte politik çatışmaların şiddetlenmesi sonucu

Ezidi toplumu radikal bir toplumsal, siyasi ve ekonomik altüst oluş yaşadı.

Ezidilerin çoğu ülkeyi terk ederken sahibi oldukları tarlaları geride bıraktılar. Bu tarlalar kolaylıkla koruculara devredildi. Böylece bölgenin en eski halklarından biri olan Ezidiler izleriyle birlikte silindiler.

Ezidilerin toplumsal dönüşümü asıl diasporayla başlayacaktı. Soğuk savaşın bitmesi ve milliyetçi hareketlerle birlikte, Ortadoğu'da köktendinci İslami hareketlerin güç kazanması sonucu tehdit altında kalan Ezidiler daha önce gidenlerin arkasından Avrupa ülkelerine göç ettiler.

Kürt milliyetçiliği açısından Ezidiler Kürt kabul edilir ve milliyetçi Kürtler gibi davranmaları beklenir. Ancak Sünni Kürtler bu kabulde zorlanmaktalar. Ezidiler ise Kürtlük tarafından emilme ile Batı tarafından asimile edilme arasında direnmekteyken Sünni bir örgütün vahşi saldırısına uğradılar.

İŞİD zulmü ve katliamı, Ezidilere karşı insanlığa karşı suça hatta soykırıma dönüştü. Irak'ın Musul bölgesinde ve Sincar Dağı eteklerinde yaşayan Ezidiler, İŞİD'in İslam'a geçmedikleri takdirde öldürülecekleri tehdidi üzerine Şengal Dağı'na sığınmaya çalıştılar.

Ancak İŞİD tarafından kuşatılan on binlerce Ezidi soykırıma uğratıldı. Erkekler öldürüldü, kadınlar savaş ganimeti olarak köleleştirilip satıldı. Çocuklar, yaşlılar, hastalar yollarda öldü. Ancak 100 kilometrelik yolu kat edenler Irak Kürdistan'ına ulaşabildi. BM, Ezidiler için soykırım alarmı verdi.

Kısacası Ezidilerin tarihi, Osmanlı-Türk- Ortadoğu coğrafyasında hep acı ile özdeşir. Ezidiler başı dik bir şekilde İŞİD soykırımının hesabının sorulmasının mücadelesini veriyorlar.

Kaynak: Ahvalnews.com